

*Opkomst en ondergang
van het vredesproces*

RUUD HOFF

Ongrijpbare vrede

Bijna iedereen buiten het Midden-Oosten denkt dat het Palestijns-Israëlische conflict moet worden opgelost door de stichting van een Palestijnse staat naast Israël. In dit artikel geeft Ruud Hoff een overzicht van de tot dusver vergeefse zoektocht naar vrede.

Het VN-verdelingsplan van 1947 voorzag al in het tweestaten-model als oplossing voor de kwestie Palestina. Na de Zesdaagse oorlog van 1967 groeide ook in Arabische ogen geleidelijk het besef dat een dergelijke oplossing de enige realistische visie was. Door de gewijzigde machtsverhoudingen nam de Israëlische bereidheid een Arabisch-Palestijnse staat te accepteren echter af. Het cruciale vraagstuk werd dat van de erkenning van de politieke rechten van de Palestijnen en hun vertegenwoordiging.

Tien jaar geleden kwam er in Oslo een doorbraak. Israël erkende de PLO als gesprekspartner, vandaag lijkt de regering Sharon daar weer vanaf te willen.

Wisselgeld

Voor links Israël (de Arbeids-partij) waren de in 1967 veroverde gebieden (met uitzondering van Jeruzalem) aanvankelijk een soort wisselgeld voor vrede met de Arabische staten. Maar al snel raakten veel – vooral rechtse – Israëliërs ‘gewend’ aan blijvende aanwezigheid in de gebieden, die zij aanduidden als ‘Judea en Samaria’. De officiële Arabische afwijzing van onderhandelingen met Israël (op de Arabische top in Khartoum in 1967) vormde

Ruud Hoff is als Midden-Oosten expert verbonden aan Instituut Clingendael in Den Haag.

Foto links: in 1993 ontving Clinton de Israëlische premier Rabin en PLO-voorzitter Arafat voor de ondertekening van een vredesaccorder tussen Israël en de PLO (Oslo 1) In 1994 ontvingen Yitzhak Rabin, Yasser Arafat en de Israëlische minister van Buitenlandse Zaken Shimon Peres de Nobelprijs voor de vrede.

voor hen een argument om de gebieden niet op te geven. Veiligheid (Arbeidspartij), maar ook nationalistische en religieuze overwegingen leidden al spoedig tot de nederzettingenpolitiek. De bouw van steeds meer nieuwe joodse nederzettingen schiep voldongen feiten en kon ook gebruikt worden om druk op de Arabische wereld uit te oefenen.

Dat de politieke ontwikkelingen de eerste twintig jaar na 1967 in de Palestijnse gebieden betrekkelijk rustig verliepen, schreven veel Israëliërs toe aan de heilzame uitwerking van het Israëlische bestuur (de zogenaamde *benovelent occupation*). Dit contrasteerde scherp met de slechte behandeling, die Palestijnen in de Arabische wereld ten deel zou vallen. De PLO, die van buiten de Palestijnse gebieden opereerde, werd daarbij voorgesteld als een terroristische organisatie waar niet mee gesproken kon worden. Terroristische acties als vliegtuigkapingen en het bloedbad tijdens de Olympische Spelen te München in 1972 versterkten deze notie uiteraard.

Met de oorlog in Libanon in 1982 dacht de toenmalige minister van Defensie Ariel Sharon de PLO definitief te kunnen uitschakelen en een vrede op Israëlische voorwaarden te kunnen afdwingen. De militaire overwinning liep echter op den duur

uit op een politieke nederlaag. De internationale gemeenschap trok zich, vooral na de bloedbaden in de kampen Sabra en Chatila, meer het lot van de Palestijnen aan. Een Amerikaans vredesplan, het plan Reagan, dat repte van de noodzaak van een Palestijnse staat bleef echter vooralsnog een dode letter.

Omstreeks 1990 veranderden de internationale en regionale verhoudingen dusdanig dat een oplossing voor het Palestijnse vraagstuk bovenaan de agenda kwam.

Intifada

In de bezette Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook groeide de onvrede onder een jonge generatie Palestijnen. Velen van hen voelden zich teleurgesteld in het PLO-establishment van Arafat en de zijnen in het verre Tunis. Islamitische fundamentalistische bewegingen konden op steeds meer sympathie rekenen. Zij waren de motor achter een opstand tegen de Israëlische bezetting, die eind 1987 ontstond in de Gazastrook en weldra oversloeg naar de Westelijke Jordaanoever.

De Intifada (het oproer) verraste zowel de Israëlische regering als het PLO-leiderschap in Tunis. Hoewel de Intifada voor het voortbestaan van de staat Israël geen werkelijke bedreiging vormde, bracht zij Israël toch grote schade toe. De internatio-

In 1982 werd de Sinai teruggegeven aan Egypte en later ook de Golanhoogte aan Syrië. In de Gazastrook en op de Westoever vestigden zich joodse kolonisten.

nale sympathie voor de Palestijnen nam toe. Het Israëlische leger met zijn uitmuntende reputatie in oorlogssituaties, stond machteloos tegenover stenen gooierende Palestijnse jongeren en Israël verloor zijn effectieve greep op de Palestijnse gebieden.

Intifada: opstand van de machtelozen.

Hoewel de Intifada in wezen een opstand van machtelozen was, bracht zij velen in Israël en daarbuiten tot het inzicht dat er toch eens een oplossing voor de Palestijnse kwestie gezocht moest worden. Zij bracht ook Arafat tot het inzicht dat hij de Palestijnen concrete verbeteringen moest bieden, wilde niet Hamas het vaandel van de Palestijnse zaak definitief overnemen. Die beweging was voortgekomen uit de Moslim Broederschap van Gaza en was veel radicaler dan de PLO; onder geen beding wenste Hamas de realiteit van de staat Israël te accepteren.

Aangezien de Koude Oorlog afliep en de Sovjet-Unie op haar retour was, beseftte Arafat dat zijn enige kans was om via de Amerikanen tot een regeling met Israël te komen. Hij aanvaardde alle VN-resoluties, inclusief de erkenning van de staat Israël en zwoer onder Amerikaanse druk officieel het terrorisme af. Zijn doel was in Washington als gesprekspartner te worden aanvaard. Daarbij re-

kende hij niet langer op de Arabische staten, die onderling hopeloos verdeeld waren.

De ambitieuze dictator van Irak, Saddam Hoessein, streefde ondertussen naar een dominante machtspositie in het olierijke gebied van de Perzische Golf. Na een langdurige oorlog tegen buurland Iran (1980-1988), waarin hij nog enigszins op Amerikaanse steun kon rekenen, bezette hij in augustus 1990 Koeweit. Daarmee verstoorde hij opnieuw de stabiliteit in de regio en bedreigde hij de toevoer van olie naar het Westen.

De daaropvolgende Golfoorlog bracht een drastische wijziging in de politieke verhoudingen van het Midden-Oosten. Saoedi-Arabië en Koeweit waren meer dan ooit afhankelijk van de VS. Irak was als machtsfactor goeddeels uitgeschakeld. De PLO was door haar pro-Iraakse stellingname in diskrediet gebracht en verder verzwakt (onder andere doordat de Saoediërs de geldkraan dicht-

draaiden). Maar vooral had de oorlog de wereld laten zien hoe gevaarlijk het Israëlisch-Palestijnse conflict in wezen was. Het had immers maar een haar gescheeld (denk aan de Scud-raketten op Israël) of Saddam was in zijn opzet geslaagd en de Golfoorlog was geëscaleerd in een alomvattende oorlog in het Midden-Oosten, inclusief het gebruik van massavernietigingswapens. Voor de VS stond het Arabisch-Israëlsche conflict na de oorlog van 1991 dan ook bovenaan op de politieke agenda.

De noodzaak en de kansen om vooruitgang te boeken in althans het beheersbaar maken van het Arabisch (Palestijns)-Israëlsche conflict leken op dat moment groter dan ooit tevoren. De Koude Oorlog was voorbij, de Russen werkten voortaan met de Amerikanen samen om regionale conflicten op te lossen. De Arabische staten waren verzwakt en bijna allemaal bereid Israël de facto te erkennen. Arafat was door de jongste ontwikkelingen helemaal in een verzwakte positie terecht gekomen en tot allerlei concessies bereid, mits hij maar iets van een Palestijnse staat kon realiseren.

De opkomst van de politieke islam overal in het Midden-Oosten werd door de VS, de Arabische regeringen (inclusief Arafat) en door Israël als een gevaarlijke ontwikkeling gezien. Het besef groeide dat daaraan een halt moest worden toegeroepen, in een gebied waar raketten en massavernietigingswapens dood en verderf zouden kunnen zaaien. Ook in Israël rees het besef dat de bezetting van de in 1967 veroverde gebieden tot nieuwe confrontaties zou kunnen leiden, en dat de Intifada een onomkeerbare ontwikkeling in het Palestijnse nationale bewustzijn had teweeggebracht.

Vredesproces

In de nasleep van de Golfoorlog reisde de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken James Baker onvermoeibaar rond in het Midden-Oosten. Hij slaagde erin voor het eerst Israël en al zijn Arabische buurlanden aan de onderhandelingstafel te brengen. Op 30 oktober 1991 ging in Madrid de internationale vredesconferentie van start onder ge-

meenschappelijk Amerikaans-Russisch voorzitterschap.

De Israëlische Likoeed-premier Yitzhak Shamir, die beseftte dat de uitkomst onvermijdelijk het opgeven van bezet Palestijns gebied moest zijn, sribbelde aanvankelijk nog wat tegen maar moest uiteindelijk buigen onder Amerikaanse druk.

De PLO, door Israël niet erkend, was niet vertegenwoordigd; er zaten alleen wat Palestijnen in de delegatie van Jordanië. Zij hielden uiteraard contact met Arafat in Tunis.

De conferentie verliep in een ijzige sfeer, maar het was wel het begin van een reeks afzonderlijke onderhandelingen tussen Israël en de Arabische staten. Die onderhandelingen hadden een moeizaam verloop en gingen overwegend nog over procedurekwesties.

In 1992 won de Arbeidspartij van Yitzhak Rabin in Israël de verkiezingen. Rabin had beloofd te streven naar vrede met behoud van veiligheid; veel Israëliërs stelden vertrouwen in de generaal. Maar de spanningen liepen nog geregeld op. De Intifada nam in kracht af, maar er vonden wel steeds meer terreuraanslagen plaats.

De fundamentalistische Hamas-beweging won aan aanhang naarmate een vredesregeling uitbleef. Toch wist de nieuwe Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Warren Christopher (sinds 1993) namens president Clinton het vredesproces met veel kunst- en vliegwerk op de rails te houden.

De Oslo-connectie

Ondertussen waren er op allerlei plaatsen in Europa in het diepste geheim ontmoetingen tussen Israëlische en PLO-functionarissen. Op initiatief van de Noorse socioloog Terje Larsen vonden in Oslo besprekingen plaats, die in de zomer van 1993 op regeringsniveau werden gerokken. De geheime diplomatie leidde tot een doorbraak: een beginselakkoord, waarin Israël en de PLO elkaar wederzijds erkenden en de hoofdlijnen vastlegden voor de aanpak van hun conflict.

De Amerikaanse president Clinton toonde zich zeer ingenomen met de-

Rabin als Arabier. In Israël was er veel verzet tegen het accoord van Oslo, zowel in de Knesset als bij demonstraties op straat.

ze onverwachte wending in het tot dan toe zo moeizame vredesproces in het Midden-Oosten.

De *Declaration of Principles* (Beginselverklaring), later bekend geworden als Oslo 1, werd in aanwezigheid van president Clinton, PLO-voorzitter Arafat en premier Rabin op 13 september 1993 in de tuin van het Witte Huis in Washington getekend. De hele wereld keek toe bij de 'historische handdruk' tussen de beide hoofdrolspelers van het Midden-Oosten-conflict.

De Palestijnen zouden eerst autonomie krijgen in de Gazastrook en de stad Jericho. Dat zelfbestuur zou later stapsgewijs worden uitgebreid over delen van de Westelijke Jordaanoever. De Palestijnen zouden een eigen parlement kiezen en dan zouden onderhandelingen beginnen over de definitieve status van de gebieden en een vredesverdrag. Deze zouden voor het einde van de eeuw afgerond moeten zijn.

De uitvoering van dit raamakkoord zou echter al snel vertraging oplopen. De terugtrekking van de Israëlische troepen uit de Gazastrook en Jericho kreeg begin 1994 haar beslag. Arafat kwam na decennia ballingschap naar Gaza en vestigde daar zijn Palestijnse Autoriteit. Maar veel

Israëliërs bezagen de ontwikkelingen met het grootst mogelijke wantrouwen en veel Palestijnen waren daar tegenover van oordeel dat Arafat met veel te weinig genoeg had genomen. Oslo 1 was voor hen immers een akkoord met een 'open einde', tussen ongelijke partners en met een pro-Israëlische beschermheer (de VS). Niemand wist waar het uiteindelijk toe zou leiden.

Felle tegenstand boden de joodse kolonisten in de nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. De Likoeed-oppositie vertolkte hun gevoelens. Radicale Palestijnse groepen van ultra-links tot de moslim-fundamentalisten en een deel van Arafats eigen achterban (Al Fatah) verzetten zich eveneens fel tegen het akkoord.

Extremisten schrokken er niet voor terug geweld te gebruiken om het vredesproces te ondermijnen. In februari 1994 richtte een joodse kolonist een bloedbad aan onder biddende Palestijnen in de moskee van Hebron. Aanhangers van de fundamentalistische Hamas-beweging pleegden bloedige bomaanslagen. De terreur zorgde voor vertraging in het vredesproces maar vooral de Amerikanen wilden het moeizaam bereikte resultaat niet verloren doen gaan.

2000 – Top in Camp David. Premier Barak en PLO-leider Arafat schudden elkaar de hand.

In 1999 werd de eerste door-gangsroute geopend van de Gaza-strook naar de westelijke Jordaanoever.

Nadat Arafat openlijk Israël de hand had toegestoken, kon ook Jordanië zich bij het vredesproces aansluiten. Koning Hoessein, die altijd al een verdrag met Israël had willen sluiten, sloot op 26 oktober 1994 een vredesverdrag. Daardoor kwam Syrië als enige belangrijke buurstaat, die geen verdrag met Israël had, ietwat alleen te staan. De pogingen van de Syrische president Hafez al Assad om een Arabisch eenheidsfront tegen Israël te vormen (het liefst onder zijn leiding) waren jammerlijk mislukt. Nu had Syrië geen andere keus dan te proberen ook zelf in bilaterale onderhandelingen met Israël zijn aanspraken op de hoogvlakte van Golan kracht bij te zetten. Maar het Syrisch-Israëlische overleg bleef muurvast zitten, onder andere door het diep gewortelde onderlinge wantrouwen tussen beide landen.

Stagnatie onder Netanyahu

Een misschien wel fatale tegenslag voor het vredesproces was de moord op de Israëlische premier Rabin op 4 november 1995. Zijn opvolger Sjimon Peres genoot blijkbaar veel minder vertrouwen bij de Israëlische kiezers. Bovendien werd hij geconfronteerd met een reeks bomaanslagen door Hamas op Israëlische stadsbussen begin 1996, waarbij tientallen doden vielen. Veel Israëliërs verweten Peres niet garant te kunnen staan voor hun veiligheid. President Clinton gaf Peres alle mo-

gelijke steun in zijn strijd tegen het terrorisme. Hij begreep dat het vredesproces in een cruciale fase was gekomen.

Om zijn krachtige leiderschap te tonen, gaf Peres vlak voor de verkiezingen van mei 1996 opdracht tot een grote operatie tegen terreurorganisaties in Libanon. Onder de naam 'Druiven der Gramschap' voerde het Israëlische leger een grote actie uit tegen Hezbollah. Het beoogde doel, de uitschakeling van Hezbollah, werd niet bereikt.

Peres verloor de verkiezingen van mei 1996 van de nieuwe Likoeid-leider Benjamin Netanyahu. Eenmaal premier bevond Netanyahu zich in een netelige positie. Hij had altijd al

afwijzend gestaan tegenover de Oslo-akkoorden met de Palestijnen, maar nu was hij toch gedwongen de gemaakte afspraken na te komen. Gedeeltelijke Palestijnse autonomie in de Gazastrook en de grote steden op de Westelijke Jordaanoever was inmiddels al gerealiseerd. Internationale (en vooral Amerikaanse) druk dwongen Netanyahu voort te gaan op de door Rabin ingeslagen weg. Zijn eigen achterban hield hem ondertussen goed in de gaten. Netanyahu koos voor een politiek van vertraging en uitstel. Daarmee versterkte hij het al bestaande ongeduld en wantrouwen aan Palestijnse zijde. Met name de stad Jeruzalem vormde de inzet van hoog oplopende conflicten. Na de opening van een

een tunnel bij de Tempelberg najaar 1996 braken bloedige rellen uit. De bouw van een nieuwe joodse stadswijk Har Homa bij Jeruzalem in het voorjaar van 1997 veroorzaakte een nieuwe crisis. De onderhandelingen liepen voortdurend vast, onder andere door het steeds weer oplaaierende geweld.

Tijdens een reeks marathonzittingen met Netanyahu en Arafat op het conferentie-oord Wye Plantation in Maryland (VS) dwong Clinton hen tot een nieuw deelakkoord. In ruil voor veiligheidsmaatregelen zou opnieuw een klein deel van de Westelijke Jordaanoever worden overgedragen aan de Palestijnse Autoriteit. Eenmaal thuisgekomen, kon Netanyahu het Wye-akkoord niet aan zijn eigen regering verkopen. Het kabinet kwam ten val.

De vervroegde verkiezingen in Israël in mei 1999 brachten een coalitieregering aan de macht, geleid door de Arbeidspartij van Ehud Barak. Barak wilde in de voetsporen van de vermoorde premier Rabin treden, maar zijn binnenlandse politieke positie was zwak. Pogingen om eerst met Syrië een akkoord te bereiken mislukten en ook het overleg tussen Israël en de Palestijnen leverde weinig tastbare resultaten op. Wel maakte premier Barak zijn belofte waar de Israëlische troepen uit de bezette zone in Zuid-Libanon terug te trekken. De Libanese radicaal-islamitische Hezbollah organisatie claimde die terugtrekking als een overwinning in haar gewapende strijd.

2000 – Het provocerende bezoek van Likoeidder Sharon aan de Tempelberg.

Voorlopig einde vredesproces

In de zomer van 2000 nodigde president Clinton premier Barak en PLO-leider Arafat uit naar Camp David om daar een doorbraak te forceren. Tot dan toe concentreerden vrijwel alle onderhandelingen zich op het Palestijnse zelfbestuur (dat in de Oslo-akkoorden slechts een tussenfase zou betreffen) en niet op een definitieve vredesregeling. Nu pas kwamen op de valreep de werkelijke zaken aan de orde. Na meer dan twee weken onderhandelen bleken Barak en Arafat het dan ook nog niet eens te zijn over zo'n definitieve vrede, maar de contouren van een eventuele oplossing van het conflict tekenden zich wel scherper af dan ooit tevoren.

De grootste struikelblokken bleken de kwestie-Jeruzalem en het vraagstuk van de Palestijnse vluchtelingen te zijn. Barak zou een Palestijnse staat hebben willen accepteren op het grootste deel van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. Drie blokken met nederzettingen (met ongeveer 80% van de kolonisten) zouden geannexeerd worden door Israël. Bovendien zouden er allerlei militaire veiligheidsmaatregelen genomen moeten worden. In ruil voor extra gebied en een corridor tussen Gaza en Westbank was Arafat bereid hiermee akkoord te gaan.

Ook werd gesproken over de verdeling van de oude stad van Jeruzalem, waarbij de overwegend joodse wijken onder Israëlische soevereiniteit zouden komen. Maar over de heilige plaatsen op en rond de Tempelberg (Klaagmuur en Haram al-Sharif) werd men het niet eens. Arafat voelde zich in zijn claim op Oost-Jeruzalem als hoofdstad van zijn Palestijnse staat gesteund door het internationaal recht (de VN had de annexatie van Oost-Jeruzalem door Israël verworpen) en door de hele islamitische wereld.

Ook het internationaal erkende recht op vreedzame terugkeer van Palestijnen naar Israël bleek een onoverkomelijk struikelblok, al werden voorstellen besproken om hiervoor een creatieve oplossing te bedenken. Voor Arafat was het echter onmogelijk om zomaar de Palestijnse diaspora (waarvan hij zelf een onderdeel was) in de steek te laten. Voor Israël zou erkenning van het recht op terugkeer daarentegen niet alleen het joodse karakter en de veiligheid van de staat in gevaar kunnen brengen, maar ook een soort schuldtekenteken betekenen voor hetgeen er bij het ontstaan van de joodse staat allemaal gebeurd was. Daarnaast zaten beide leiders met het probleem hoe een moeizaam compromis aan het uiterst wantrou-

wende thuisfront te verkopen. Barak wilde alleen maar met een totaal vredesverdrag thuis komen en weigerde nieuwe deelakkoorden. Dat bleek een brug te ver. Achteraf gaven Barak en Clinton Arafat de schuld van het mislukken van de Camp David-top.

De mislukking van de onderhandelingen zou fataal blijken. De geneigdheid tot concessies van Barak werd hem in brede kring in Israël niet in dank afgenomen, terwijl de Palestijnen de Israëlische toezeggingen lang niet ver genoeg vonden gaan.

Oppositieleider Ariël Sharon zette in september 2000 de Israëlische claim op Jeruzalem kracht bij met een demonstratief bezoek aan de Tempelberg, de voor moslims heilige plaats en het symbool van het Palestijns nationalisme. Dit leidde tot felle gevechten tussen Palestijnse betogers en Israëlische ordetroepen, waarbij tientallen doden vielen. Het geweld greep snel om zich heen en was niet meer te stuiten.

Intifada al-Aqsa

De tweede Intifada (ofwel de *Intifada al-Aqsa*) was een feit, deze verschilde van de eerste Intifada door de mate en aard van het wederzijdse geweld en het ontbreken van vrijwel elk uitzicht op verzoening. Een reeks dramatische gebeurtenissen (het doodschieten van een Palestijns jongetje door Israëlische militairen, de lynchpartij op een Palestijns politiebureau waarbij twee Israëliërs werden gedood) voedden de wederzijdse haat.

De Amerikanen deden verwoede pogingen het ondergaande vredesproces te redden en tot bestandsovereenkomsten te komen, maar die werden

steeds weer verbroken. Inmiddels was de regeringscoalitie van Barak haar meerderheid in het parlement kwijt geraakt en zag deze zich genoodzaakt nieuwe verkiezingen uit te schrijven.

Tegen de achtergrond van het aanhoudende geweld, beschietingen over en weer en moordaanslagen, waren Arafat en Barak niet meer in staat tot een doorbraak te komen, ook niet toen de Amerikanen in de laatste dagen van Clintons presidentschap op een conferentie in Taba nog een laatste wanhopige poging daartoe in het werk stelden.

De verkiezingen in februari 2001 leverden een grote overwinning op voor Sharon. De oud-generaal had beloofd het Palestijns geweld met harde hand te zullen beëindigen en voegde de daad bij het woord.

Sharon trachtte de Palestijnse opstand neer te slaan door een politiek van vergelding en liquidaties. Hij zette de luchtmacht in en bombardeerde gebouwen in de Palestijnse autonome gebieden.

Radicale Palestijnse groepen als Hamas en Islamitische Jihad bestreden Israël met zelfmoordaanslagen. Zowel aan Palestijnse als aan Israëlische kant hadden de radicalen het overwicht gekregen. Noch de door Israël gewenste veiligheid noch vooruitgang op weg naar een Palestijnse staat of verbetering van de levensstandaard in de Palestijnse gebieden leken in het verschiet te liggen.

Medio 2001 leken de kansen op vrede tussen Israël en de Palestijnen voorgoed verkeken. Aan beide zijden had men het geloof in een oplossing verloren. Een doorbraak zou door de VS geforceerd moeten worden. Maar de nieuwe Amerikaanse regering on-

der president Bush leek aanvankelijk weinig geneigd een erg actieve rol te spelen in het Midden-Oosten.

De aanslagen in de VS op 11 september 2001 werden door premier Sharon aangegrepen om in het kader van de strijd tegen het internationale terrorisme Arafat 'irrelevant' te verklaren. *'Wij hebben onze eigen Osama bin Laden, zijn naam is Yasser Arafat'*. Israël claimde het recht te hebben uit zelfverdediging de 'terroristische infrastructuur' in de Palestijnse gebieden uit te schakelen. Sharon verweet Arafat niets te doen aan het voorkomen van terreuraanslagen of het oppakken van daders of aanstichters. Arafat zat met het probleem dat de activisten onder de Palestijnse bevolking grote populariteit genoten en dat hij zeker niet als een marionet van Israël wilde worden gezien. Maar Arafat stond onder zware druk van de Amerikanen, die hem er (misschien niet helemaal ten onrechte) van verdachten dat hij het geweld ook gebruikte om Israël onder druk te zetten.

De Israëlische premier Sharon had evenwel ook een dubbele agenda. Hij kon de Palestijnse terreur immers uitstekend gebruiken als voorwendsel om niet met de Palestijnen te hoeven onderhandelen en zo de bezette gebieden te kunnen behouden. Hij wist zich gesteund door een grote meerderheid van de Israëliërs, die alle vertrouwen in het vredesproces met de Palestijnen had verloren. Bovendien wilde hij niet rechts worden ingehaald door 'haviken' binnen zijn eigen partij zoals oud-premier Benjamin Netanyahu.

De toekomst

Voor de VS staan er in dit conflict toch vitale belangen op het spel. Vooral na de aanslagen van 11 september 2001 en de oorlog in Irak is de behoefte aan stabiliteit in het Midden-Oosten groter dan ooit. Daarin is een oplossing van de Palestijnse kwestie een essentieel element. Daarom is in de nabije toekomst toch weer meer Amerikaanse betrokkenheid te verwachten en die is nodig ook, want zonder dat kunnen Israëliërs en Palestijnen hun vicieuze cirkel niet doorbreken.